ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-3-67-17
УДК 378.937

Андрейкова І.Б.
Одеський національний політехнічний університет

ЧИННИКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В ПОЛІТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Анотація. У статті відзеркалено результати дослідження, спрямованого на вияв чинників, які суттєво впливають на якість іншомовної освіти студентів політехнічного університету. Особлива увага приділена аналізу суб'єктивних чинників іншомовного комунікативного середоваища політехнічного університету, які сприяють успішному формуванню й розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів як майбутніх фахівців. Вивлено залежність рівнів оволодіння студентами іноземною мовою від інтенсивності прояву їхньої внутрішньої та зовнішньої мотивації до навчання. Обгрунтовано визначальну роль і місце викладача іноземної мови у процесі організації іншомовної освіти студентів політехнічного університету, інноватизації її змісту та технологій.

Ключові слова: іншомовна освіта, студенти політехнічного університету, мотивація навчання іноземної мови, роль викладача іноземної мови, внутрішня та зовнішня мотивація, інтерес до вивчення іноземної мови.

Andreykova Iryna
Odessa National Polytechnic University

THE FACTORS OF ENHANCEMENT OF FOREIGN LANGUAGE EDUCATIONAL EFFICIENCY AT A POLYTECHNIC UNIVERSITY

Summary. The article under study bears reflection of the results of a research carried out and aimed at the detection of the indicators which are deemed to significantly impact the efficiency of the foreign language education of students of a polytechnic university. Thus, special emphasis has been placed therein upon analysis of the subjective factors of the foreign language communicative environment at a polytechnic university which are believed to be conducive for the successful formation and development of the students' foreign language communicative competence. In fact, we have managed to specify a peculiarity related to the link of the students' command of a foreign language at a polytechnic university with the students' exposure of the relevant components of their internal and the external motivation displayed. We have also been able of substantiating the fact that the communicative component which comprises the communicative features of students as well as the communicative traits of a teacher and the latter's interaction, – has proved to be the primary one. This means that a higher level of the professional motivation tends to reflect a higher significance of the internal motifs; the linguistic aptitudes displayed in the process of studying a foreign language are thus believed to be closely dependent on the degree of motivation in studying a language, especially on the internal motives of mastering a language (the emotional motivation and the communicative motivation). Thus, the fundament of formation of the internal motivation and the transition of the external motivation into the internal motivation boils down to the creation and introduction of certain conditions which help promote the natural communicative environment and match the students' professional interests. Consequently, the implementation of all the essential components of the motivational structure is deemed favorable for the establishment of the necessary pedagogical, socio-psychological and intra-personal conditions aimed at mastering a foreign language by future specialists of technical sciences. In addition, the leading role of a foreign language teacher involved in the process of organization of foreign language education of polytechnic university students and the innovation of the essence and the relevant technologies, – has been substantiated therein.

Keywords: foreign language education, polytechnic university students, the motivation for studying a foreign language, the role of a foreign language teacher, the external and the internal motivation, the interest for mastering a foreign language.

Постановка проблеми. В Україні іншомовна освіта визнана однією з пріоритетних складових професійної підготовки майбутніх фахівців, незалежно від специфіки їхньої професійної діяльності. При цьому домінує настанова, що без грунтовного володіння іноземними мовами, активного їх використання в навчанні, особистому й професійному житті, неможливо реалізувати соціальну та професійну мобільність студента як члена інформаційного суспільства та майбутнього фахівця. Наразі суспільство знань почало усвідомлювати принципово нову роль іншомовної освіти в сучасному інформаційному світі.

Реформування вищої школи України в контексті європейських пріоритетів зумовлює необхідність удосконалення й суттєвого підвищення рівня якості іншомовної освіти студентів політехнічних університетів. Зумовлено це тим, за висловом Франка Сміта, що знання однієї мови дозволяє увійти в коридор життя, знання двох мов – відкриває вам усі двері цьому коридорі. Адже, кожна мова – це ключ, який відкриває двері до чогось свого, до чогось нового. Так, наприклад, англійська мова – це офіційна мова міжнародного бізнесу та торгівлі, Інтернету і техніки, науки і мистецтв. 80% ділового мовного простору

© Андрейкова І.Б., 2019

займає саме вона. Кожен з нас все частіше стикається з нею у спілкуванні з партнерами по роботі і на відпочинку. Англійська мова використовується при заповненні анкет, складанні резюме, у діловому та приватному листуванні. Знання іноземних мов – це ключ до успіху в сучасному світі, де спілкування іноземними мовами та обробка величезних обсягів інформації набуває все більшого значення.

Інтерес до вивчення іноземних мов традиційно великий, бо людина, яка володіє мовами, – різнобічно розвинута особистість, володіє кращими здібностями до вивчення нового, вільніша та більш впевнена у спілкуванні з людьми. Зовсім недавно вчені з Лондонського університету шляхом проведення великого статистичного та наукового дослідження прийшли до висновку, що люди, які вчать іноземні мови, мають більш гнучке і оригінальне мислення [1, с. 472]. Цей висновок базується на тому, що вчені науковим шляхом підтвердили прямий зв'язок між активністю сірої речовини і знанням кількох мов. Володіння іноземною мовою – вже не дивовижна навичка, а необхідність.

Іншомовна освіта в Україні реформується з урахуванням основних досягнень європейських країн у цій галузі та відповідно до таких базових документів Ради Європи як «Білінгвальна освіта: основні стратегічні завдання», «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання», «Європейський мовний портфель», «Приведення екзаменів з мови у відповідність до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти» та «Вимоги до Євроіспитів». Ідеї мовної політики Ради Європи знаходять все більше визнання в нашій державі.

Як засвідчує практика, випускник вищого технічного навчального закладу, який володіє іноземною мовою й активно використовує її у професійній діяльності, має кращі перспективи та переваги при влаштуванні на роботу тощо. Усе це набуває особливого значення в умовах, коли молоді не гарантується зайнятість після закінчення закладу вищої освіти, через що фахівець постає перед проблемою самостійного пошуку роботи. Реальністю сьогодення є і те , що прийом фахівців на роботу, зазвичай, здійснюється на базі конкурсного відбору, однією з вимог якого є володіння іноземною мовою, що свідчить про зростаючу соціальну значущість іноземної мови в сучасних соціально-економічних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми організації іншомовної освіти студентів, оптимізації вивчення ними іноземної мови в контексті професійної діяльності стали предметом досліджень багатьох українських науковців. При цьому, провідним чинником, який визначає якість прикінцевих результатів іншомовної освіти у технічних закладах вищої освіти, здебільшого вбачається мотивації студентів до навчання іноземної мови. Останнє розглядається вченими-лінгводидактами як спеціально організоване спілкування між викладачем і студентами та між самими студентами, що ставиться в залежність від: їхньої академічної успішності (Н. Мілітанська, З. Романова); інтересу до іноземних мов (П. Козик, Р. Сирнєва); задоволення комунікативної потреби (В. Андрієвська, Т. Левіна, М. Муканов, Л. Паневіна, В. Сатінова); здібностей до іноземних мов (О. Кричев, Л. Юрцева); змісту інформації, що повідомляється іноземною мовою (Б. Ноткін); компетентності особистості викладача (Н. Симонова); стосунків викладача і студентів (В. Грабал, С. Григорян, Г. Іванова, Т. Кольцова, Ш. Чхартишвілі); специфіки контингенту студентів (І. Іменітова, А. Маркіна, Н. Симонова,); стосунків у навчальній групі (С. Григорян, О. Рощина); професійної спрямованості навчальної діяльності (О. Башкирцева, Б. Ноткін, Л. Образцова, Л. Панова).

Натомість об'єктивні і суб'єктивні чинники вдосконалення процесу іншомовної освіти у вітчизняних політехнічних університетах вивчено недостатньо.

З огляду на це, **метою статті є** висвітлення особливостей впливу суб'єктивних чинників на якість іншомовної освіти студентів політехнічного університету.

Виклад основного матеріалу. Відкриття зони європейського освітньо-наукового простору вимагає від вищої школи переходу від формату «teaching» («той, кого навчають,») до формату «learning» («той, хто навчається»), що передбачає зміну традиційної стратегії професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема студентів технічних навчальних закладів [2, с. 138]. Мається на увазі, що іншомовна підготовка студентів повинна базуватися на моделі активного, особистісно зорієнтованого навчання, впродовж якого процеси самостійного пізнання й учіння, а не викладання, повинні стати провідними механізмами передачі й засвоєння професійних знань й відповідних компетенцій майбктніх фахівців, як це було дотепер при традиційному навчанні. В умовах кредитно-модульної системи потрібна принципова зміна організації освітнього процесу: скорочення аудиторного навантаження, заміна пасивного слухання лекцій зростанням частки добре спланованої й організованої самостійної пізнавально-дослідницької діяльності студентів. Центр ваги в навчанні переміщується з викладання на їх учіння як самостійну діяльність при набутті базової професійної освіти, а вдосконалення змісту, методів й форм самостійної роботи студентів стає головним потенціалом підвищення ефективності їх підготовки як сучасних фахівців.

Зміст і організація самостійної роботи студентів з іноземної мови за професійним спрямуванням – одна з найгостріших проблем сучасної теорії вищої іншомовної освіти [7, с. 354]. Саме самостійна робота сприяє вибудовуванню індивідуальних траєкторій саморуху майбутніх фахівців як потенційних співрозмовників із зарубіжними партнерами в навчальному процесі й дозволяє формувати рефлексивне мислення, яке вимагає інтуїції, уяви й винахідливості.

Самостійна пізнавальна й дослідницька діяльність майбутніх фахівців, що навчаються у вищих технічних навчальних закладах, є найважливішим компонентом навчального процесу на сучасному етапі його розвитку. Зумовлено це необхідністю переходу до інноваційних освітніх технологій, які орієнтовані, у першу чергу, на розвиток креативності студентів при вирішенні різних завдань засобами досліджуваної мови, а

також формування професійної й іншомовної комунікативної компетентності, культури їх іншомовного спілкування.

Формування іншомовної компетентності студентів політехнічного університету у процесі організації їх самостійної роботи, за нашими спостереженнями, проведеними на базі вищих технічних навчальних закладів, стримується цілим рядом суперечностей між:

– зростаючими потребами сучасного суспільства у високопрофесійних кадрах, що володіють іноземною мовою, і низьким рівнем сформованості іншомовної комунікативної компетентності у випускників технічного профілю підготовки;

– потужними можливостями навчального курсу з іноземної мови й їх несистемним використанням в освітній діяльності закладу вищої освіти;

– вимогою до високого рівня самостійності студента в навчальній діяльності з іноземної мови і її фактичною нерозвиненістю на момент вступу студентів до вищої школи;

– наявністю різних видів і форм диференціації навчання в дидактиці вищої школи й фрагментарністю їх застосування у процесі організації самостійної роботи з іноземних мов.

У цьому контексті значні можливості відкриваються у вивченні структури мотивації і використанні мотиваційних резервів для успішного вирішення проблеми розвитку іншомовної комунікативної компетенції у студентів політехнічного університету. Теоретичні й експериментальні дослідження проблеми мотивації засвідчують: при навчанні іноземній мові мотивації належить визначальна роль. Доведено, що ефективність володіння іноземною мовою перебуває у залежності від рівня розвитку мотивації до її вивчення. Серед усіх видів мотивації, що спонукають студентів до оволодіння іноземною мовою, найважливішими є мотиви, які безпосередньо пов'язані з власне навчальною діяльністю і процесом її перебігу.

Ефективне стимулювання мотивації дозволяє виявити внутрішні резерви особистості для її розвитку, навчання і виховання, оскільки через мотивацію можна впливати як на продуктивність діяльності, так і на розвиток самої особистості майбутнього фахівця. Мотивація як найгнучкіше утворення підлягає змінам залежно від соціальної та економічної ситуації. Це робить проблему стимулювання мотивації студентів вищого технічного навчального закладу актуальною, вимагаючи її активного дослідження з метою вдосконалення методів і прийомів педагогічної діяльності викладача іноземної вищого технічного навчального закладу.

Як свідчить зарубіжний досвід, одним з факторів, що визначають успішність студентів у вивченні іноземної мови, вважається мотивація, яка поділяється на два основних типи:

– інтегративну мотивацію як бажання студентів інтегруватися в європейське і світове суспільство, мову якого вони вивчають, долучитися до культури і соціального життя цього суспільства;

– інструментальну мотивацію, що має за мету отримання соціальної та економічної вигоди від оволодіння іноземною мовою, враховуючи більш практичні аспекти вивчення мови [6, с. 192].

Вважається, що інтегративна мотивація є результативнішою, ніж інструментальна при оволодінні іноземною мовою, зокрема, для досягнення успіхів у вимові та оволодінні її семантичними системами. Однак, дослідник К. Бейкер стверджує, що можливі ситуації, в яких інструментальна мотивація є сильнішою, ніж інтегративна мотивація до оволодіння другою мовою [3, с. 130].

Дослідниця Б. Нортон-Пірс вказує на те, що поділ мотивації на інтегративну та інструментальну не враховує комплексний зв'язок між владою, ідентичністю та вивченням мови. У своєму дослідженні вона пропонує ввести поняття інвестиції. Коли студенти, що вивчають іноземну мову, роблять певний інтелектуальний внесок в оволодіння другою мовою, вони усвідомлюють, що у відповідь отримують символічні та матеріальні ресурси, які в подальшому підвищать цінність їх культурного капіталу. студенти розраховують на певну віддачу від свого вкладу, яка дозволить їм отримати доступ до раніше недоступних ресурсів [4, с. 17].

Науковець Р. Гарднер представив версію своєї соціоосвітньої моделі оволодіння другою мовою, в якій він розділив фактори, що впливають на мотивацію на два види: інтегративність і ставлення до вивчення мови. В якості інших факторів, що впливають на мотивацію, вказуються практичні цілі людини, що вивчає іноземну мову, які відносяться до інструментальної мотивації, а також, наприклад, стимулювання до оволодіння з боку оточення. На його думку, мотивація і ставлення до вивчення іноземної мови впливають на результати динаміки вивчення цієї мови, оскільки мотивація індивідума до вивчення мови зумовлена його ставленням до цієї мови, її носіїв, а також її орієнтації щодо завдань навчання. Мотивація безпосередньо залежить від ставлення індивідума до вивчення мови. Це ставлення розділяється на два типи: ставлення до носіїв мови, що вивчається, і ставлення до практичного використання мови, яке є кінцевою метою її вивчення. Воно не впливає на процес вивчення мови безпосередньо, але впливає на мотивацію учіння, яка, в свою чергу, впливає на результати вивчення мови [6, с. 192].

Суттєво, що проблеми мотивації навчальної діяльності студентів достатньо широко висвітлювались у вітчизняних дослідженнях. Визначальною позицією є розуміння мотивації як системи спонукань (В. Асєєв, Л. Божович, А. Маркова, Е. Шорохова, П. Якобсон), тобто як детермінація поведінки в цілому (С. Рубінштейн). Навчальна мотивація розуміється як рушійна сила процесу розвитку особистості, її пізнавальних потреб (Л. Божович, В. Ільїн, В. Сонін). З огляду цих джерел навчання іноземній мові розглядається як спеціально організоване спілкування між викладачем і студентами та між самими студентами, а мотивація студентів до вивчення іноземної мови складається з багатьох чинників, які постійно змінюються і перебувають у тісних взаємозв'язках.

Найбільш продуктивною і розвивальною стратегією в суб'єкт-суб'єктних взаємовідносинах визнається діалог як вид спілкування, найадекватніший самій людській природі. У такому підході психологи вбачають сьогодні джерела

і рушійні сили розвитку і виховання особистості в навчанні іноземної мови через спілкування (А. Бодальов, Г. Ковальов, В. Кан-Калік, А. Добрович та інші). Під мотивацією учіння розуміється комплекс найрізноманітніших спонук до навчальної діяльності, що включає мотиваційні і немотиваційні компоненти, об'єднані певними відношеннями, заснованими на супідрядності та ієрархічності залежно від їх значущості для особистості студента.

Виявлено, що навчання, орієнтоване на активізацію природного спілкування, знижує залежність мотивації учіння в процесі вивчення іноземних мов (особливо внутрішньої) від рівня розвитку іншомовних здібностей. У той же час у такому навчанні наявність достатнього рівня іншомовних здібностей більшою мірою сприяє формуванню і вияву більш високого загального рівня мотивації, посиленню внутрішньої мотивації до оволодіння іноземною мовою (емоційно-ціннісної, комунікативної, пізнавально-освітньої). Зміна мотивації до оволодіння іноземною мовою в цілому, посилення внутрішньої мотивації, зокрема, виявляється, в першу чергу, в інтенсивності спілкування, бажанні спілкуватися, ініціативі в спілкуванні. Встановлено, що основними компонентами, що входять до структури мотивації навчання студентів при оволодінні іноземною мовою в політехнічному університеті є наступні: рівень професійної мотивації; рівень розвитку іншомовних здібностей; ступінь розвитку інтересу власне до іноземних мов, спілкування; психологічні характеристики навчальної групи.

Визначальним у структурі мотивації є компонент спілкування, який включає комунікативні особливості студентів, комунікативні якості викладача іноземної мови та взаємодію між ними. Це означає, що більш високому рівню професійної мотивації відповідає більш висока значущість внутрішніх мотивів; рівень розвитку іншомовних здібностей при навчанні іноземній мові в цілому достатньо тісно пов'язаний із рівнем мотивації до оволодіння іноземною мовою, особливо з такими його змістовними характеристиками, як внутрішні мотиви до оволодіння іноземною мовою (емоційно-ціннісна, комунікативна мотивація). Основою для формування внутрішньої мотивації і переходу зовнішньої мотивації у внутрішню є створення на заняттях умов спілкування, наближених до природного спілкування в іншомовному середовищі; це спілкування повинно відповідати професійним інтересам студентів. Урахування всіх компонентів структури мотивації сприяє створенню найсприятливіших педагогічних, соціально-психологічних і внутрішньоособистісних умов для оволодіння іноземною мовою майбутніми фахівцями технічного профілю.

Як засвідчують наші спостереження, основу нових освітніх технологій, доцільних для застосуванні під час викладання іноземної мови студентам політехнічного університету, складають принципи динамічності, дієвості та оперативності знань, гнучкості, усвідомленої перспективи, різнобічності методичного консультування, паритетності, модульності. Зокрема, принцип модульності, сприяючи підвищенню рівня диференційованості навчання, враховує індивідуальні особливості студентів і спрямовує оптимальний інтелектуально-мовленнєвий розвиток кожної особистості засобами структурування змісту навчального матеріалу, добору відповідних до типологічних особливостей студентів форм, прийомів і методів навчання. Відповідно принципу модульності, навчання іноземної мови будується на окремих функціональних ядрах-модулях, призначених для досягнення конкретних лінгводидактичних цілей. Педагогічні вимоги, за допомогою яких можливо оптимально реалізувати цей принцип, передбачають:

– конструювання викладачем іноземної мови навчального матеріалу таким способом, щоб він цілковито давав змогу кожному студенту досягнути сформульованих дидактичних цілей;

– структурування навчальної інформації у вигляді цілісної системи знань, що складається з логічно завершених доз навчального матеріалу (модулів) зі структурованим змістом кожного модуля та системою опорних оцінок, щоб була змога диференціювати обсяг навчального навантаження студентів (що відповідає комплексній дидактичній меті) з окремих модулів;

– добір адекватних до специфіки навчального матеріалу різних видів і форм навчання іноземної мови, що спрямовані на досягнення запланованої дидактичної мети [6, с. 196].

Слід зазначити, що в окремих випадках принцип модульності, домінуючи при організації пізнавальної діяльності студентів вищого технічного навчального закладу з вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, сприяє застосуванню відповідної – модульної технології навчання, провідними ознаками якої є такі:

– завдання дисципліни «Іноземна мова» формулюються викладачем у діяльнісному аспекті і висуваються перед студентами на початку навчання; обгрунтування доцільності навчальних завдань, організація контролю за їх виконанням, чіткість інструкцій та дидактичного забезпечення навчального матеріалу дають змогу студенту послідовно розв'язувати поставлені завдання;

– створення можливостей для поєднання різних видів навчальної, іншомовної мовленнєво-комунікативної та пошуково-дослідницької діяльності (переважає навчальна діяльність студентів, індивідуальне учіння, що передбачає досягнення обов'язкового результату навчання);

– активна участь студентів у процесі роботи з навчальним матеріалом: під час підготовки завдань конкретного модуля кожний студент має змогу вибирати найбільш прийнятний для нього спосіб учіння, оптимальний темп (місце) оволодіння навчальним матеріалом, студенти отримують свободу пристосування часу занять і змісту модуля до їхніх індивідуальних потреб;

– роль викладача іноземної мови як науково-педагогічного працівника зводиться до виконання функцій з діагностики, консультування, мотивування, постачання навчальної і культуротворчої інформації;

– методи і засоби навчання іноземної мови обираються таким чином, щоб вони сприяли комплексному досягненню цілей навчання і контролю за засвоєнням змісту конкретної теми та курсу загалом;

– критерії оцінювання навчальних досягнень студенти отримують одночасно із завданнями навчального модуля (контрольні завдання покликані поліпшити рівень особистого засвоєння знань кожним студентом, маючи на меті оцінити ступінь засвоєння іншомовних знань, мовленнєво-комунікативних умінь і навичок, закріпити здобуте, діагностувати труднощі; оцінка результатів конкретного студента не залежить від рівня результатів групи;

– недостатнє засвоєння студентами змісту модулів викладач іноземної мови здатен помітити на кожному етапі навчання, тому курс засвоюється довершеними порціями, у разі невдачі на конкретних етапах навчання студент повинен повторно вивчити окремий модуль, а не весь курс [7, с. 350].

Висновки. Наш досвід роботи в Одеському національному політехнічному університеті засвідчує, що інтерес студентів до спеціальності зумовлює необхідність підбору певного змісту матеріалу, який має дуже велике значення для організації мотивованого, зацікавленого спілкування іноземною мовою. Зміст матеріалу, за вимогами модульної технології навчання іноземної мови за професійним спілкуванням, повинен бути не дуже простим і не дуже складним в понятійному відношенні з урахуванням рівня професійних знань майбутніх фахівців. Лінгвістична складова матеріалу повинна відповідати рівню знань студентів і етапу навчання. Для повноцінного іншомовного спілкування необхідно підібрати професійно-орієнтований, інформативно-насичений, суб'єктивно новий матеріал, що викликає мотиваційну готовність студентів до його сприйняття, усвідомлення й обговорення. Пропонований інформативний матеріал повинен бути цікавим для студентів, відповідати їх професійним інтересам, містити спірні моменти або професійні неточності, що потребують обговорення, моделювання різних ситуацій по тексту. Основний наголос слід робити на зміст того, що обговорюється, навчаючи студентів культурі ведення дискусії, умінню висловлювати свою точку зору, аргументувати її, заперечити, доповнити і т.д. Слід пропонувати студентам визначення понять іноземною мовою, вводити нові терміни не шляхом перекладу, а за допомогою їх тлумачення іноземною мовою, стимулюючи їх мотивацію і можливість виразити своє «я», бути самим собою, спілкуватися на рівних з оточуючими людьми.

Особливо важлива роль викладача іноземної мови, який, використовуючи модульну технологію навчання, може використовувати свій досвід і знання, свої особові якості, щоб сприяти створенню сприятливого психологічного клімату. Викладач не повинен надто домінувати в аудиторії, а прагнути залучати студентів до процесу іншомовного професійно орієнтованого спілкування, надаючи їм можливість взаємодіяти з іншими студентами, створюючи умови для їх більшої незалежності, самостійності в процесі навчання іноземної мови. Роль викладача як співкомуніканта ставить його в рівні умови зі студентами, що допомагає ліквідовувати бар'єри між ними, ослабляє напругу на занятті, створює вільніші, сприятливі умови для іншомовного спілкування. Виховання інтересу до оволодіння іноземною мовою припускає наявність змістовного матеріалу, що відповідає інтересам студента, і сприятливого психологічного клімату в групі, без чого неможливо підвищити якість іншомовної освіти студентів політехнічного університету.

Список літератури:

1. Crookes G.W. (1991). Motivation: Reopening the research agenda [Language Learning]. London, pp. 469–512.
2. Spolsky B. (1989). Conditionsfor second language learning [Introduction to a general theory]. Oxford : Oxford University Press, pp. 136–145.
3. Baker C. (2011). Foundations of Bilingual Education and Bilingualism [Multilingual Matters]. NY, pp. 129–138.
4. Norton Peirce B. (1995). Social Identity, Investment and Language Learning [TESOL Quarterly]. Vol. 29, N 1, pp. 16–17.
5. Gardner R. Integrative Motivation: Past, Present and Future. URL: http://publish.uwo.ca/ardner/docs/GardnerPublicLecture1.pdf
6. Gardner R., Lambert W. (1959). Motivational variables in second language acquisition [Canadian Journal of Psychology]. N 13, pp. 191–197.
7. Рідель Т.М. Модель формування оптимальної мотивації учіння студентів немовного ВНЗ у процесі вивчення іноземних мов. *Педагогіка середньої та вищої школи*. Кривий Ріг, 2010. Вип. 31. С. 348–355.
8. Рідель Т.М. Міжпредметні зв'язки та їх значення у навчанні іноземної мови у вищих навчальних закладах. *Pedagogiczne nauki. Przemyśl: Nauka i studia*, 2010. Volume 21, pp. 62–65.

References:

1. Crookes G.W. (1991). Motivation: Reopening the research agenda [Language Learning]. London, pp. 469–512.
2. Spolsky, B. (1989). Conditionsfor second language learning [Introduction to a general theory]. Oxford : Oxford University Press, pp. 136–145.
3. Baker C. (2011). Foundations of Bilingual Education and Bilingualism [Multilingual Matters]. NY, pp. 129–138.
4. Norton Peirce B. (1995). Social Identity, Investment and Language Learning [TESOL Quarterly]. Vol. 29, N 1, pp. 16–17.
5. Gardner R. Integrative Motivation: Past, Present and Future. URL: http://publish.uwo.ca/ardner/docs/GardnerPublicLecture1.pdf
6. Gardner R. & Lambert W. (1959). Motivational variables in second language acquisition [Canadian Journal of Psychology]. N 13, pp. 191–197.
7. Riedel T.M. (2010). Model' formuvannya optymal'noyi motyvatsiyi uchinnya studentiv nemovnogo VNZ u protsesi vyvchennya inozemnykh mov. *Pedagogika serednyoyi ta vyshchoyi schkoly*. Kryvyy Rih, vyp. 31, pp. 348–355.
8. Riedel T.M. (2010). Mizhpredmetni zv'yazky ta ikh znachennya u navchanni inozemnoyi movy u vyshchykh navchal'nikh zakladakh. *Pedagogiczne nauki. Przemyśl: Nauka i studia*. Volume 21, pp. 62–65.